

Forord

Denne artikelsamling er resultatet af et forskningsprojekt på Musikvidenskabeligt Institut ved Københavns Universitet i årene 1993-96 til belysning af København som musikby i det 19. og 20. århundrede. Selvom man kunne hævde, at Københavns musikhistorie – i hvert fald når det drejer sig om det ældre stof – i en række henseender er identisk med *dansk* musikhistorie, savnes en samlet fremstilling af hovedstadens musikhistorie på lige fod med værker om andre europæiske musikmetropoler. Den række enkeltundersøgelser, der her præsenteres, er netop tænkt som en del af den empiriske baggrund, der vil være nødvendig for udarbejdelsen af en egentlig »Musikkens historie i København«.

Artiklerne står for forfatternes egen regning, men sammenhængen er søgt etableret derved, at de enkelte bidrag løbende har været drøftet i den samlede forfattergruppe og hver for sig bidrager til det overordnede tema: Københavns betydning som musikby; undersøgelserne viser, at byen i den pågældende periode har spillet en vigtig rolle, der nok tåler sammenligning med andre europæiske musikbyer.

Tre af artiklerne beskæftiger sig med de to store danske *guldalderkomponister* C.E.F. Weyse og D.F. Kuhlau, begge indvandret fra Tyskland og begge efterladende deres umiskendelige præg på det københavnske musikliv. Sammen med artiklerne om *Beethoven-receptionen i det 19. århundrede* og *Dans i København* tegner de et billede af, hvordan byens forskellige musikinstitutioner dannede basis for et

blomstrende musikliv, og hvordan der sideløbende hermed foregik en livlig musikaktivitet i det private hos adel og borger.

Undersøgelserne omkring vilkårene for *den ny musik* og monografien om komponisten *Jørgen Bentzon* demonstrerer, i hvilket omfang og med hvilken hast strømninger fra Tyskland vinder fodfæste i det københavnske i mellemkrigstiden. Endelig er signalementet af *Jazzhus Montmartre* vidnesbyrd om Københavns status som internationalt jazzcentrum i knapt tyve år fra slutningen af halvtredserne til midten af halvfjerdsene.

Alt i alt tegner der sig på markant vis et billede af en by, der er åben for impulser udefra og som på en række punkter giver musiklivet vilkår, der ikke står tilbage for andre kulturelle centre i Europa i det 19. og første halvdel af det 20. århundrede.

Carsten E. Hatting beskriver, hvordan tidens nye store musikalske genre *symfonien* vandt indpas i byens musikalske selskaber og foreninger i slutningen af 1700-tallet, og hvordan Weyses syv symfonier placerer sig i dette billede. Der gøres rede for symfoniernes overlevering, herunder specielt Weyses »genbrug« af nogle af værkerne, og der gives afsluttende et stilistisk signalement af de syv værker, der nu alle foreligger indspillet på CD.

Weyses morgen- og aftensange til Ingemanns elskede tekster anses med rette som en umistelig del af den danske kulturarv. Naturligvis vil sådanne digte altid miste noget af deres særpræg i en oversættelse, men *James Manley* har i sin gendigtning af morgensangene formået at give et indtryk af, hvad det er, der sammen med Weyses melodier har gjort disse digte til det, de er.

Sten Høgel har her for første gang mere indgående undersøgt samarbejdet mellem Weyse og Ingemann og beskrevet det miljø, hvori sangene er blevet til; specielt klarlægges sangenes forhold til tidens københavnske asylbevægelse, og der plæderes for, at en afgørende tilskyndelse til deres tilblivelse kan være kommet fra prinsesse – senere dronning – Caroline Amalie.

Kuhlaus største betydning i det københavnske musikliv stammer utvivlsomt fra hans dramatiske produktion. Han slog sig ned i København i 1810, og i årene mellem 1814 og 1830 blev hans operaer og skuespil opført under betydelig opmærksomhed på Det kgl. Teater, og ikke mindst Kuhlaus og J.L. Heibergs festspil *Elverhøj* blev modtaget med begejstring og har siden premieren i 1828 været det hyppigst opførte skuespil på Det kgl. Teater. *Gorm Busk* diskuterer karakteristiske sider af disse værker og sætter dem ind i en større europæisk sammenhæng.

Henning Urup giver i forlængelse af en principiel diskussion om kildematerialets natur en kritisk beskrivelse af kilderne til periodens dans i form af dansebøger,

opførelsesmateriale fra Det kgl. Teater, skrevne dansebeskrivelser i samtidige monografier og periodica m.v. Dette efterfølges af en danseteknisk og musikalsk redegørelse for de enkelte danseformer i perioden med særligt henblik på deres udfoldelse i de københavnske miljøer.

Niels Krabbes undersøgelse af den københavnske Beethoven-reception i det 19. århundrede viser, hvordan Beethovens musik kort efter århundredskiftet slog igennem i forlagskataloger, i det private og halvoffentlige koncertliv og efterhånden også i den gryende faglitteratur. Det søges påvist, i hvilket omfang københavnerne modtogelse af Beethoven tog farve af og selv bidrog til cementeringen af den myte, som i det 19. århundrede omgærdede Beethovens liv og værk, og som stadig i et vist omfang præger vor tids Beethoven-dyrkelse.

Jørgen Bentzon har markeret sig i dansk musikhistorie, både i kraft af sit arbejde for folkemusikskolebevægelsen under indtryk af strømninger fra Tyskland og som komponist – i en vis forstand som et dansk sidestykke til Paul Hindemith. På det førstnævnte felt skabte han, sammen med andre ligesindede, grobund for den demokratisering af musikudøvelsen, som bl.a. udmøntede sig i den københavnske *Folkemusikskole*. Som komponist delte han skæbne med mange af sine samtidige derved, at han i sin egen tid og i eftertiden stod i skyggen af Carl Nielsen. *Morten Topp* giver en samlet vurdering af hans produktion som et stadigt samspil mellem to modsatrettede tendenser: tilknytningen til den europæiske avantgarde på den ene side og kravene om enkelhed i forlængelse af de folkelige bevægelser på den anden.

I *Michael Fjeldsøes* artikel undersøges den ny musiks vilkår i København i tyverne og trediverne – specielt den institutionalisering af ny musik, som finder sted i form af oprettelsen af selvstændige foreninger for ny musik, hvis etablering, medlem-sunderlag og repertoire gøres til genstand for nærmere vurdering.

Erik Wiedemann bygger sine undersøgelser over *Jazzhus Montmartre* i Store Regnegade på sit personlige kendskab til jazzhuset i perioden 1959 til 1976 i kraft af sin virksomhed som koncertanmelder, på interviews med de vigtigste personer med tilknytning til etablissementet samt på arkivalier i *Arkiv for dansk Jazzhistorie*. Montmartre formidlede det danske besøg af en række førende amerikanske musikere, hvoraf adskillige siden slog sig ned i København mere permanent, og gav samtidig danske jazzmusikere arbejdsvilkår, som ikke tidligere havde eksisteret herhjemme.

Undervejs har en række kolleger, som af forskellige grunde siden måtte trække sig ud af projektet, bidraget til diskussionerne omkring de enkelte artikler. Forfattergruppen har løbende været i tæt kontakt med Anne Ørbæk Jensen og

Lisbeth Ahlgreen Jensen omkring deres arbejde med udarbejdelsen af bogen *Musikalske Byvandring i København*, der udkom i 1995, ligesom professor Heinrich Schwab, Kiel har bidraget med en række råd og impulser undervejs.

Artikelsamlingen blev i slutningen af 1996 udsendt i en engelsksproget version som bind 21 i Musikvidenskabeligt Instituts årbog *Musik & Forskning*.

København, januar 1997

Niels Krabbe